

překrásné okolí, otravuje splaškami živočišstvo v potoce atd. Qui suo jure . . . .

Zde je pole, do něhož dlužno zasaditi rádlo . . . . . Zákonodárství některých států snaží se již požadavkům těm vyjítí vstříc, tak § 304. něm. tr. z., jenž trestá poškození věci sloužících k okrášení (Srv. pozn. 73.). Ochrana památek zabezpečena je zejm. v Americe.

I zde spojeno bude uplatňování těchto zájmů kulturních s kolisí jiných zájmů společných, na př. hospodářských a záležitosti bude opětně na správném ocenění kolidujících zájmů, jak si tu v zájmu společného dobra nutno počínati. —

Do tohoto odstavce patří i zájmy nesoucí se k podpoře výtvarného umění, zejména i umění, zábavě obecnstva sloužícího (divadla, výstavy, atd.) a lze ze zájmů těch vysvětliti si na př. ustanovení § 11. cis. pat. z 20/4. 1854 č. 96. ř. z., chránící nerušenou účast obecnstva na těchto kulturních podnikcích.

§ 8. Zájmy náboženské.

Co trvá lidská společnost, trvá i náboženství. Náboženství jako víra v božstvo a život posmrtný, zasahovalo už ode dávna tak hluboce do lidské společnosti, že se utvořily zvláštní zájmy k ochraně náboženského citu veškerenstva. Nemyslí se tu přirozeně na náboženství určité víry (sekty), nýbrž na náboženství společné celé lidské společnosti, tedy hlavně jen víra v Boha, jakožto bytost nadpozemskou. V tom ohledu jsou zájmy všech náboženství společny. —

Již nejstarší trestní zákony stojí pod mocným vlivem těchto zájmů, které vtiskují jim zvláštní ráz sakrální; tak u Římanů⁷⁷⁾ i u Germánů⁷⁸⁾ Záhy stává se náboženství institucí státní a zájmy náboženské dávají život řadě nových deliktů: apostasie, haeresie, rušení bohoslužeb a později i kacířství a kouzelnictví. Zájmy náboženské jeví se ve snaze přizpůsobiti světské trestní zákonodárství zákonům církevním. Rouhání, klení, křivá přísaha, lichva, činy proti mravnosti (i interní přání a myšlenky) jeví se tu jako hříšné, přikázání božská i církevní porušující.

Vlivy církevní, shodné tehdy s názory a zájmy společenskými, uplatňují se v právu trestním středověkém stále víc a více a dochází dokonce i k jurisdikci církevní ohledně některých deliktů. Kanonické řízení inkvisiční stává se vzorem pro trestní řízení vůbec.

Působením zájmů náboženských dochází k utvoření některých nových deliktů, jako zločinu odložení dítěte, (čl. 132. C. C. C.)⁷⁹⁾ vyhnání

⁷⁷⁾ Mommsen (900): ius in expiatio et exsecratio capitis, consecratio bonorum (vyhoštění zločince z náboženské společnosti a opětné smíření božstva s kacířem se hříšníkem) u celé řady deliktů; smírná oběť při neúmyslném usmrcení; poprava za účelem usmíření obce. — V řeckém právu je krevní msta rovněž původu náboženského (duše nenalezne prý jinak pokoje).

⁷⁸⁾ Náboženský ráz původních trestů (Ausstossung Blutrache); mírový řád stojí pod ochranou božstva a krevní msta je na příkaz božský. Srv. i některé delikty, jako Tempelbruch, Totenraub, Blutschande atd., v nichž lze znamenati pohansko-náboženské dozvuky,

⁷⁹⁾ Římské právo zločinu toho neznalo.

plodu,⁸⁰⁾ cizoložství se strany manžela, (svátost manželství), lichvy, ale též i k řadě předpisů humanních a sociálních (ochrana vdov, matek, chudých), beztrestnost při lítosti (srv. § 187. tr. z.) atd. (Bussbücher, Konzilienbeschlüsse). Ještě Karolina ovládána je silně vlivy náboženských zájmů (rouhání, kouzelnictví, sebevraždy, zejm. čarodějnictví.) Stejně i Theresiana (účinná lítost u četných deliktů jako okolnost polehčující; účel zákona [úcta boží]⁸¹⁾); táž ještě v čl. 58. podržuje čarodějnictví jako zločin náboženský.

Teprve osvícenská doba (Montesquieu) přinesla obrát, jeví se zejména v tr. z. Josefinském z r. 1787, který vyloučil náboženské delikty z kriminálních zločinů, pokládaje je za věc ryze náboženskou.⁸²⁾ Příčinou tohoto úpadku náboženských zájmů byly i velkolepé objevy přírodovědeckého bádání (Koperník † 1543, Kepler † 1630 a Galilei † 1642), které přivodily úplně nový světový názor ve vědě, jež přestala býti odvislou od theologie.

Úpadek ten nemohly zadržeti ani pozdější do jisté míry reakcionářské snahy pozdějších zákonů a vliv náboženských zájmů klesá stále víc a více. Patrně tak na př. z § 122 tr. z., jenž byl zák. z 25/5. 1868 č. 49. ř. z. značně okleštěn a ze stále liberálnějšího výkladu § 303 tr. z. atd. Srv. pozn. 31.

V osnově tr. z. rozkladný ten proces jde ještě dále, neboť urážka náboženského sluhy není již více trestna a rušení náboženství přestalo být zločinem v technickém smyslu, a při porušení náboženského citu žádá se, aby stalo se pohoršlivě. (Srv. §§ 247, 249 250 osn. tr. z.)⁸³⁾

Zevním znakem tohoto úpadku náboženských zájmů je i stále více se ozývající volání po odluce církve od státu a tak pozvolna stává se náboženství věcí soukromou a není snad daleka doba, kdy náboženské zájmy odpadnou z řady zájmů společných a budou účastny nadále jen takové ochrany, které zájmům soukromým ve státě vůbec lze poskytnouti.

Že zájmy náboženské ocitaly se v časté kolisi s jinými zájmy společnými, na př. státními (militarismus) a kulturními (věda), bude ještě dále uvedeno.

§ 9. Zájmy ethické.

Lidská společnost, jako volné sdružení všech jedinců určitého státu na podkladě ethickém,⁸⁴⁾ má svrchovaně důležitý zájem na tom, aby se

⁸⁰⁾ Dle říms. pr. podléhal čin ten původně jen censorské dítce a otcovské kázni.

⁸¹⁾ Uvoz. pat. k Theresiane uvádí mezi účely tr. z. v první řadě „úctu boží“ a stanoví kruté tr. sty na rouhání se bohu (uříznutí neb vytržení jazyka).

⁸²⁾ S rouhačem mělo se nakládati jako s osobou duševně chorou a měl být proto odevzdán do blázince.

⁸³⁾ Ozývají se dokonce hlasy, aby byl škrtnut i zločin rouhání (Venedikt, Bemerkungen zum Vorentwurf des Strafgesetzbuches G. Z. 1910 str. 7). — Dle § 190 uhers. tr. z. dopouští se přečinu, kdo vyvolá veřejné pohoršení hanlivými výrazy proti bohu neb násilně překáží obřadu náboženství státem uznaného, nebo jej ruší; delikt ten patří před okresní soud.

⁸⁴⁾ Wagner, Grundlegung der politischen Oekonomie; „Společnost bez morálky není myslitelná.“